

AITA ZABALA,

Oraintsu, joan dan iraillaren 24'n egin izan jako omenaldia bilbotar euskal-idazle bati, Aita Zabala prantziskotarrari.

Aurten ziran berreun urte bera mundura etorri zala, iraillaren 21'n ain zuzen.

Joan Mateo Zabala jarri eutsen izena.

Andik irurogei ta iru urtere il zan Zarautzen, 1840'n, prantziskotarren prailletxean.

Aita Zabalak bere **konbentua** itxi barik gorde eban **urte orretaraño, gobernuak isteko agindua aspalditik emona eukan arren.**

Aita Zabala **Bizkaiko** euskal-idazlerik jatorrene-takoa dogu: euskal idazle jator eta euskal-maixu argi, era batera.

Euskal-idazle lez, euskerea maitez aztertu eban eta dotore landu; euskal-maixu lez, euskal-aditzaren legeak, Bizkaiko aditzaren **morapilloak** zeatz aratu eta azaldu zituen, eta gaiñera euskerazko berba ta esaera-mordo ederrak batu.

EUSKERA, URTE PLAZARA

Euskal-idazle lez, **Bilboko** seme **au ez dogu edozelan**

Idazle ospetsu eta euskeraren arloetan lan ederrik egiñiko eleiz-gizonik izan genduan Euskalerrian Zabala baiño lenago.

Baiña, Etxepare zarra kendu ezker, eleiz-gizonai **egokien dagokiezan gaietan ekin eben ia beti.**

Ez eben literatura utsa egiten: arimen ona gogoan ebela idazten eben.

Arimen **onerako liburuak eskintzen** eutsezan euskaldunai.

Aita Zabalak bide barriak artuko ditu; litearatura utsezko arloan sartzen da, **ipuingintzan.**

Arimen onerako amaika sermoi egiña zan, bai, Bizkaiko errietan zear.

Eleiz-liburu bat baiño geiago be, besteren batzuk idatziak. Aita Añibarro arratiarranek batez be, argitaratu eta zabaldu zituen.

Baiña berak beste arlo bati eldu eutson, sail barri bati: **ipuingintzari.**

Eleizatik plaza zabalera atera eban auskerea.

ZERGATIK IPUINLARI?

«Nok esango eustan neuri ipuingiñan egingo nebala?».

Zabalak itaun au bere buruari egiten dautso, kontu eske lez.

Baiña zergaitik ez ipuinlari? Praille baten bizi-modurako ez ete da ori?

Eta berak emoten dau erantzuna.

Ez dagiala iñok uste «zeregin au deungea dala, edo bai beintzat adiñoa (badaezpadakoa) ta alperrena».

Ori usteko leukenak «irakurri begi ebanjelio santuan amar dontzellen irudia, erregegaz errenteru gaiztoen artekoarena, beargiñak mastuira eroan eban agazabarene eta beste an dagozan ainbeste. eta gero esango deust».

Jesukristok ipuiñen bidez emon zituen ainbat irakatsi eder.

ZARAUTZE

Ipuiñak mundu guztiko literaturan ondo sartuta dagoz: erri-literaturarik zabalduena egiten dabe.

Idazle guztiz argi eta jakitunak ipuiñak idazteaz ez dira lotsatu.

Aita Zabalaren egunetatik urrin barik, oso eza-gunak dira Lafontaine Frantzian, eta Samaniego gure artean, erderaz.

Euskeraz be, norbaitzuk asiak zirean arlo au jor-ratzen: Mogel osaba-llobak, bata andrazkoa eta bestea abadea.

Zergaitik ez bide orretatik jo eta aurrera egin?

Gaiñera, euskaldunak ipuinzeleak dira, Zabalaren eretziz.

«Gogoan dot oraindo zelan umetan entzun gero-zan (entzuten genduzan), aoa zabalik eta adurra erigula, Peru ta Mari'ren ipuin sustraibakoak».

Zergaitik ez euskaldunai eskiñi sustrai obeko batzuk, mamitsuago eta on geiago egiteko batzuk?

Zer gauza oberik euskalduna eukeraz irakurten zaletuteko?

BILBOTARRA

L ZAN 1840'an

ZERGAIK BERTSOTAN

Aita Zabalaren ipuiñak bertsotan dagoz.

Zergaitik egin ditu olan?

Antza, euskalduna ipuinzalea bakarrik ez, bertsozalea be badala ikusi dau.

Berak ez diño au ain garbi, baiña badirudi ori izan dauala gogoan.

Mogel zarrak olantxe, bertsotan egin zituan bere apurtxoak.

Oni jarraituko deutso Zabalak.

Bere ustez, bertsozkoipuiñak gogozago irakurriko dira eta errazago buruan sartu.

Bertsozkoak, berak diñoanez, «berezko gatza, gazigarria eta uia (koipea) izan daroe», izaten dabe.

Eta olan erabagi dau:

Bizkaiko errietan gara euskaldunak,
egin daiguzan bada ipuin bertsodunak.

ZEINBAT IPUIN

Aita Zabalaren ipuiñok galdutzat egozan, baiña non eta Parisen aurkitu zituen Azkue andiak.

Arrezkero ezagutzen doguz. Guztiz, ogeita amasei. Ogetaka ei dira Zabalarenak, amaika Mogelenak, etabat, Salaberri Ibarrolakoarena, Lapurdikoa.

Baiña emen oker-aitu bat dago.

Or esanak ez dau esan nai iñorenak diralako Aita Zabalak kopiauak direanik. Guztiak dauke Aita Zabalaren eskualdia; guztiak dira berak Bizkaiko euskeraratuak eta orretarako berak barriztau eta biribilduak.

Ogeita amaseiak Aita Zabalarenak direala esan geinke.

Mogelena dalako ipuin bat, esaterako, birritan eta neurri bitan jarri dau, Mogelek erabilli eban neurri berean bata, eta neurri laburragoan bestea.

Salaberrirena dalakoa Leclusek bere Gramatikan argitaratu eban bakarra da eta Lapurdieraz egoana Zabalak Bizkaiko euskeran jarri dau.

Argitaratzailleak ez dabe ondo egin ipuiñok Aita Zabalarenetatik kentzeaz; guztiak berak atondu, barriztau eta biribilduak dira.

BERTSO-EGILLE BIKAIÑA

Zabalaren euskera Bizkaikoa da, eta Bizkaikorik garbi eta jatorrena.

Orretan gitxik irabazten dautse Bilboko frantziskotar oni.

Irakurri dabenak ao batez autortzen dabe au.

Eta bertsogintzan be, ez da bapere makala.

Giputz bat izan da Zabalaren bertsogintza goratzen beroena. Aitzol zanak esana da: «Beronen olerkiak bertsoz oparotsu, itzez abertsak, euskeraz iaioak, bikaiñenetakoak ditugu... Ain errexki bertso-doaia gure artean izan duenik gitxi».

Izan be, bertso-neurri gatzak erabilli arren, gaxtasun guztiak gorabebera, ederto daki geienetan bertsoa biribiltzen, berez-berez urtetan dautso. Maixu agertzen da benetan or ipuin-idazle au.

BILBO EUSKELDUNAREN AGERGARRI

Ondo egin dabe bilbotar oni egiñiko omenaldia atondu dabenak omenali ori Bilbon egiteaz eta Bilboko agintariekaz batera.

Aita Zabalak erakutsi deusku Bilbo ez dala izan eta ez dala dana erdaldun.

Bilbok beti emon izan deutso euskereari idazle eta lantzailerik.

Bilbotarra da, XVII'gn. gizaldian euskerazko lenengo gramatika idatzi ebana, Mikoleta abadea.

Aita Zabalaren egun inguruetan beste frantziskotar bat be izan zan euskal-idazlea. Abizenek ez dauka euskaldun-antz andirik (Villalon, Montaña, La Cuadra), baiña euskeraz idatzi zituen liburu bi, argitaratzeko asmotan, asmoak asmo gelditu baziran be.

Geroago be izan da besterik: Luiz Iza, Altuna, Arruza, Izurategi abadea, Oleaga eta abar.

Aita Zabalak euron artean bere meritua, gorenengoa dauko: euskal-literaturaren arloan, sail barri bat jorratzea. Eta beragaz esango dogu: «Alan balira geiago! «Gitxiagaitik parkatu esatea lez da ori, alde batetik, baiña bestetik: «Zeuok ekin orain eta jo aurrera».

AKESOLO'K